

СМИСЛОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ “УДАЧА” (НА МАТЕРІАЛАХ СТЕПОВОГО ПОБУЖЖЯ)

У статті досліджується смислове навантаження категорії “удача” в українському соціокультурному середовищі за матеріалами фольклорної традиції народу. Метою статті є аналіз способів актуалізації “атрибуції досягнень” на українському ментальному ґрунті, а також встановлення рівня їх генетичної спадковості.

Ключові слова: ментальність, “атрибуція досягнень”, фольклорна традиція.

Будь-яка риса національного характеру етнічної групи не є унікальною, такою, що не зустрічається у психоповедінкових стереотипах жодного іншого народу.

Причина різної актуалізації одних і тих же психоповедінкових якостей в конкретному етнокультурному середовищі полягає у специфічних комбінаціях окремих психологічних характеристик, які, поєднуючись і взаємодіючи між собою, утворюють неповторну систему психосвідомісних орієнтацій етнокультурної спільноти. Її дослідження є необхідним для глибокого розуміння народного світогляду як в історичному контексті, так і на сучасному етапі розвитку України.

Актуалізація ментальних характеристик в українському соціокультурному просторі привертала увагу багатьох науковців, які у своїх дослідженнях торкалися етнопсихологічних особливостей народу. Серед науковців розробкою етнопсихологічної проблематики займалися В.Янів¹, О.Кульчицький², І.Мірчук³, Н.Яковенко⁴, В.Хрущ⁵, П.Гнатенко⁶, М.Гримич⁷, Н.Годзь⁸, П.Коломінський⁹, А.Сошніков¹⁰, М.Балагутрак¹¹, Н.Кіцак¹² та ін. Джерельну базу роботи склали фольклорні матеріали: казки, прислів'я, а також матеріали польових досліджень, проведених на базі Первомайського інституту філіалу Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова.

Модель “атрибуції досягнень” Б.Вайнера виділяє чотири фактори пояснення результатів досягнень: складність завдання, здібності, зусилля та везіння. Основною відмінністю “атрибуції досягнень” у різних культурах є внутрішня або зовнішня її спрямованість¹³. Метою даної роботи є дослідження смислового навантаження категорії “удачі” в українського населення Степового Побужжя.

Для досягнення поставленої мети потрібно: визначити традиційне для української фольклорної традиції значення категорії “удача”; проаналізувати найбільш вживані у сучасний період в регіоні Степового Побужжя прислів'я та приказки для дослідження смислового навантаження даної категорії.

Кожен народ вкладає різне смислове навантаження в дане визначення, яке можна простежити у фольклорній традиції. У даному контексті є доцільним проаналізувати казкову сюжеттику. Чи не найбільш розповсюдженим героєм українських і російських казок є образ Івана-дурня, Омелі.

Проте в українських казках ми не знайдемо “Івана-дурня”, який лежить на печі і чекає поки все за нього зробиться “по щучьому велению”. За визначенням Н.Годзь, український “дурень” тому є “дурнем”, бо “що дадуть, те й їсть” (тобто не цікавиться матеріальною стороною життя)¹⁴, а проте він є добрим, здатним на співчуття та героїчні вчинки. Допомога ззовні, так звана удача, до нього приходять не просто так, а у вигляді нагороди за гарний вчинок.

Образ же Омелі, який чекає удачі як чогось само собою зрозумілого і не залежного від нього, в українському фольклорі є паралельним з Юрком у казці “Про неробу Юрка, маминого синка”¹⁵. Юрко, як і Омеля, “дожив до двадцяти років, пив, гуляв...і стеблинки не перервав”. Він все своє життя думав “як би то добре жити і нічого не робити?” Здавалося, поталанило

Юркові: він отримав і овечку, з якої сипались гроші, і чарівну скриньку, і чарівний барабан. Але коли герой вирішив ними скористатися, залишився тільки барабан, за допомогою якого і його, і його матір, що привчила сина до неробства, було побито.

Окреслене вище смислове навантаження категорії “удача” напряму пов’язане з особливостями життєдіяльності українського народу. Життя і праця українців з давніх-давен перебували у тісному взаємозв’язку з землею. Українське село завжди жило своїм самодостатнім життям і селяни виявляли активність тільки у зв’язку з землею.

Таким чином, основною рисою української ментальності була психологія працюючого господаря – хлібороба з його одвічним потягом до землі, наближеним до міфічно-релігійного, яка детально розглядалася в попередніх роботах¹⁶. Родючі ґрунти, сприятливі кліматичні умови спричиняли пряму залежність гарного врожаю від власних зусиль: вчасного та правильного обробітку землі. Звідси слід виводити залежність удачі від власної праці. Саме вона, праця, вважається єдиним шляхом до пізнання найглибшої мудрості, найбільшого багатства, єднання людини з оточуючим світом.

Українська народна творчість сповнена повагою до праці, надто ж – до праці на землі. Нікому нічого не дістається “з неба”. Основна мораль, що червоною ниткою проходить крізь фольклорну спадщину нашого народу: “хто не робить, той не їсть”¹⁷. Але не можна сказати, що український фольклор зовсім позбавлений елементу удачі. Просто приходить вона не як подарунок долі, а у вигляді винагороди за чистоту душі, працелюбність (“Дідова дочка і бабина дочка”, “Дарунки трьох зернин”¹⁸ та ін.). Український культурний герой не тільки не чекає “манни небесної”, навпаки, несподівана, “незаслужена” удача викликає острах, тоді як “бажана” удача розцінюється як результат наполегливої праці.

Українські народні прислів’я та приказки також розкривають відношення народу до даних категорій. Аналіз даного виду фольклорних творів показує, що категорія удачі традиційно розцінюється українським народом як залежна від дій людини. В народі говорять: “Всякий свого щастя коваль”, “Дівка не без щастя, козак не без долі”, “Хто дримає, той щастя не має”, “Щастя бігає за сміливцями”, “Смерть і щастя не буває без причини”¹⁹, наголошуючи на тому, що удача – не просто даність, яка приходить невідомо як і невідомо звідки.

Дані висновки підтверджує цикл прислів’їв, в яких удача, використана неналежним чином, перетворюється у свою протилежність: “Щастя зіпсує дурного”, “Щастя знає, кого шукає”, “Кого щастя згубити хоче, тому перше розум одбере”²⁰ та ін.

Категорія нещастя часто розцінюється як заслужене покарання, або наука: “Нещастя розуму учить”, “Не було б щастя, так нещастя помогло”²¹ та ін.

Отже, на українському ментальному ґрунті категорія “удача” традиційно пов’язана з категоріями праці, наполегливості та не існує поза межами чітких причинно-наслідкових зв’язків, де “удача” є наслідком, результатом певних дій, причиною ж виступає власна модель поведінки, кількість і мета затрачених зусиль.

Для того, щоб дослідити смислове навантаження даної категорії у сучасний період та простежити рівень її генетичної спадковості, необхідно:

з’ясувати ступінь значущості причинно-наслідкових зв’язків типу зусилля – результат (відсутність зусилля – відсутність результату), визначити характер відношення до праці: як до необхідного елементу досягнення бажаного результату, або ж як до тяжкої повинності. Це дасть можливість говорити про присутність традиційної для українського соціокультурного ґрунту залежності удачі від власної поведінкової моделі, або ж довести відсутність такої;

дослідити рівень значимості категорії поміркованості (розважливості), тобто досягнення бажаного результату (удачі) шляхом виважених, планомірних зусиль, або ж покладання на випадок.

Щоб з’ясувати актуалізацію категорії “удача” у сучасний період в регіоні Степового Побужжя, було проведено анкетування на базі ПІ ОНУ імені І.І.Мечникова, в ході якого було задіяно 186 осіб, українців за національністю, мешканців м. Первомайська та Арбузинського, Вознесенського Доманівського, Кривоозерського, Первомайського районів Миколаївської обл.

Студентам було запропоновано написати прислів’я, якими користуються вони, їхні батьки та бабусі з дідусями в побуті, не обмежуючи їх певною тематикою. Найширше виявилася представленою група прислів’їв, які вживають самі студенти – 128 одиниць, батьки – 79,

старше покоління – 68 (в анкетах студенти часто писали: “не пам’ятаю”, “не звертав уваги”).

Аналіз прислів’їв проходив у декількох напрямках: по-перше, в окрему групу було виділено прислів’я, в яких безпосередньо згадувалася досліджувана категорія (таблиця 1).

Прислів’я “Береженого Бог береже”, “Везе тому, хто сам себе везе” вказують на залежність у свідомості досліджуваних поняття удачі від власних зусиль; “Не було б щастя, так нещастя помогло”, “Нема лиха без добра”, “Бог палкою не б’є” дають можливість говорити про традиційне для українців уявлення про нещастя як урок або ж як наслідок власних дій. Оригінальним в даному контексті виявляється прислів’я “Дав Бог, та ще й кинув”, яке, на думку автора, свідчить про іронічне ставлення опитуваних до “незаслуженої” удачі, яка не є результатом власних зусиль.

З іншого боку, в даному контексті цікавими є прислів’я типу “Як Бог дасть”, “Бог дав – Бог взяв”, “Як Бог дасть, то й земля м’якою буде”, “Знайшов – не радуйся, втратив – не плач”, “Індик думав, та й в борщ попав”, “З воза впав, ще й колесом переїхало”, які свідчать про елемент несподіванки, “незапланованої” удачі, або ж незаслуженого нещастя. Разом з тим, в процентному відношенні їх представлено значно менше, що дає можливість говорити про більшу значущість для української людини власного вкладу в свою “удачу”.

В окрему групу було виділено такі прислів’я, в яких розкривається причинно-наслідкова залежність типу “зусилля – результат” і ставлення до праці (таблиця 2). Як видно з таблиці, негативне ставлення до праці (“Хто рано встає, тому Бог дає?”, “Не роби сьогодні те, що можна зробити завтра; не залишай на завтра те, чого можна не робити взагалі”) зустрічаються тільки в наймолодшого покоління опитуваних, та й то в одиничних випадках. В цілому ж отриманий у ході опитування матеріал дає можливість говорити про наявність у свідомості опитуваних чіткого взаємозв’язку між зусиллями і результатом. Так, чи не найпопулярнішим прислів’ям в усіх вікових групах було: “Хто рано встає, тому Бог дає” (як варіант: “Хто пізно лягає, тому Бог помагає (той все має)”).

Наступну групу склали прислів’я, які б розкривали схильність до поміркованості чи то навпаки: до соціальної активності і ризику (таблиця 3). Як видно з таблиці, соціальна активність найбільше імпонує молоді, тоді як інші представлені групи більшою мірою тяжіють до поміркованості та виваженості. Разом з тим, навіть у порівняно найбільш активної групи (молоді) спостерігається більша схильність до розважливості у діях, ніж до ризику.

Проаналізувавши фольклорний матеріал, яким сьогодні користуються у побуті українці Степового Побужжя, приходимо до наступних висновків. В український фольклор даного регіону на сучасному етапі інтегруються такі прислів’я та приказки, які в цілому повністю відповідають традиційному українському психоповедінковому типу. Проведене дослідження дає можливість говорити про наявність чіткої генетичної спадковості смислового навантаження досліджуваної категорії.

Таким чином, для українського суспільства характерним є ставлення до удачі як до результату власної праці, як до нагороди, яку потрібно заслужити, тобто внутрішня спрямованість “атрибуції досягнень”. Тільки в такому випадку удача є повноцінною. За “незаслужену” ж удачу, як свідчить український фольклор, раніше чи пізніше доведеться розплачуватися.

Таблиця 1

Вік 18 – 25	Вік 35 – 50	Вік більше 50
Везе тому, хто сам себе везе.	Бог палкою не б'є	як у Бога за пазухою
Береженого Бог береже	дав Бог, та ще й кинув	як Бог дасть
чого бідний, бо дурний, чого дурний, бо бідний	Не було б щастя, так нещастя помогло	чого бідний, бо дурний, чого дурний, бо бідний
Нема лиха баз добра	что не делается – все к лучшему	
Не родись вродлива, а родись щаслива	дасть Бог – і земля пухкою буде	
Бог дав – Бог взяв	Береженого Бог береже	
Не було б щастя, так нещастя помогло	як Бог дасть	
індик думав, та й в борщ попав		
з воза впав, ще й колесом переїхало		
знайшов – не радуйся, втратив – не плач		

Таблиця 2

Вік 18 – 25	Вік 35 – 50	Вік більше 50
баба з воза – кобилі легше	баба з воза – кобилі легше	баба з воза – кобилі легше
береженого Бог береже	Бог палкою не б'є	на базарі і бик тільний
від добра добра не шукають	Бог не теля – бачить здаля	вода камінь точить
не наївся – не налижешся, перед смертю не надишешся	без труда не вытащить и рыбку из пруда	за дурною головою й ногам нема покою
краще синиця в руках, ніж журавель в небі	за дурною головою й ногам нема покою	застав дурня Богу молитися – він і лоба поб'є
доверяй, но перевіряй	від добра добра не шукають	хто не робить, той не їсть
за що боролись, на те й напоролись	в тихому болоті чорти водяться	не знаєш броду – не лізь у воду
жадность фразера погубит	в невмілого руки не болять	копійка гривню береже
Вовка ноги кормлять	вовка бояться – в ліс не ходити	хто рано встає – тому Бог дає
де йшов, там і здибав	горбатого могила виправить	без труда не вытащишь и рыбку из пруда
за дурною головою й ногам нема покою	за двома зайцями погонишся – жодного не зловиш	краще синиця в руках, ніж журавель в небі
куй залізо, поки гаряче	голова не зайва річ	не шукай лиха – само тебе знайде
любиш медок – люби і холодок	в большой семье ворон не ловят	поспішиш – людей насмішиш
менше знаєш – краще спиш	застав дурня Богу молитися – він і лоба поб'є	рани у переможця заживають швидше
вода і камінь точить	за спасибо далеко не уедешь	7 раз отмерь, а 1 – отрежь
з ким поведешся, того і наберешся	з жиру і собака казиться	слово не горобець: вилетить – не вплимаєш
за двома зайцями погонишся – жодного не зловиш	книга – джерело знань	хто сидить на печі, той не їсть калачі

нема лиха без добра	краще синиця в руках, ніж журавель в небі	лінивий двічі робить, а дурний двічі платить
не плюй в криницю – прийдеш води напиться	на чужому горі щастя не збудуєш.	і чужого навчайся, і свого не цурайся
не суди книжку по обложці	не загубиш – не знайдеш	яблуко від яблуні далеко не падає
не було щастя, так нещастя помогло	копійка гривню береже	яка хата, такий тин, який батько, такий син
не міняється світ – міняйся сам	не знаєш броду – не лізь у воду	яке йшло, таке й надибало
не знаєш броду – не лізь у воду	на помилках вчаться	який батько, такий син, яка мати, така й дочка
вовка боятися – в ліс не ходити	не рубай гілку, на якій сидиш	що посієш – те й пожнеш
попав у яму до вовка, не намагайся його вкусити	не відкладай на завтра те, що можна зробити сьогодні	не плюй в криницю – прийдеш води напиться
Сделал дело – гуляй смело	покірне теля дві матки ссе	як Бог дасть
сила правди не чує	поспішиш – людей насмішиш	що масмо, те масмо
слово не горобець: вилетить – не впіймаєш	під лежачий камінь вода не тече	якби знав, де впадеш, соломки б підстелив
скажи, хто твій друг, і я скажу, хто ти	пусти свиню під стіл, вона й на стіл залізе	чого бідний, бо дурний, чого дурний, бо бідний
7 раз отмерь, а 1 – отрежь	робота не вовк – в ліс не втече	
скільки віршовочка не в'ється, все одно кінець буде	не наївся – не налижешся, перед смертю не надишешся	
скільки вовка не годуй, все одно в ліс дивиться	не плюй в криницю – прийдеш води напиться	
тяжко жити, жалко вмерти	тихіше їдеш – далі будеш	
тихіше їдеш – далі будеш	7 раз отмерь, а 1 – отрежь	
у кожного своя правда	хто не робить, той не їсть	
це не ми такі, це життя таке	хто рано встас – тому Бог дає	
чого бідний, бо дурний, чого дурний, бо бідний	слово не горобець: вилетить – не впіймаєш	
серед вовків жити – по-вовчому вити	що посієш – те й пожнеш	
поспішиш – людей насмішиш	яблуко від яблуні далеко не падає	
хто пізно лягас, тому Бог помагає (той все має)	яблуко від яблуні далеко не падає, зате далеко котиться	
поки грім не гряне, мужик не перехреститься	як не будеш приймати їжу як ліки, скоро прийматимеш ліки, як їжу	
без труда не вытащишь и рыбку из пруда	скільки вовка не годуй, все одно в ліс дивиться	
хто рано встас – тому Бог дає	не вмієш – не берись	
що посієш – те й пожнеш	яке йшло, таке й надибало	
яке їхало, таке й здибало	як постелеш, так і ляжеш	
як прийшло, так і пішло	життя прожити – не поле перейти	
як не вмер, то галушкою вдавило	гуртом добре і батька бити	
нашел – не радуйся, потерял – не плач	якби знав, де впадеш, соломки б підстелив	
як заплатиш, так і поїдеш	дасть Бог – і земля пухкою буде	
який батько, такий син	дав Бог, та ще й кинув	
хто не робить – той не їсть	что не делается – все к лучшему	

яка рибка, така й юшка	як Бог дасть	
хто рано встає – тому Бог дає?		
Бог дав – Бог взяв		
завтра буде краще, ніж вчора		
хто шукає, той знаходить		
з воза впав, ще й колесом переїхало		
індик думав, та й в борщ попав		

Таблиця 3

Вік 18 – 25	Вік 35 – 50	Вік більше 50
поміркуваність	поміркуваність	поміркуваність
береженого Бог береже	баба з воза – кобилі легше	7 раз отмерь, а 1 – отрежь
Бог дав – Бог взяв	поперед батька в пекло	баба з воза – кобилі легше
завтра буде краще, ніж вчора	что не делается – все к лучшему	хто рано встає – тому Бог дає
без труда не вытащишь и рыбку из пруда	утро вечера мудренее	за дурною головою й ногам нема покою
доверяй, но проверяй	без труда не вытащишь и рыбку из пруда	слово не горобець: вилетить – не впіймасш
вода і камінь точить	поспішиш – людей насмішиш	краще синиця в руках, ніж журавель в небі
копійка гривню береже	що посієш – те й пожнеш	чого бідний, бо дурний, чого дурний, бо бідний
краще синиця в руках, ніж журавель в небі	краще синиця в руках, ніж журавель в небі	застав дурня Богу молитися – він і лоба поб'є
краще там, де нас немає	7 раз отмерь, а 1 – отрежь	поспішиш – людей насмішиш
менше знаєш – краще спиш	тихіше їдеш – далі будеш	що посієш – те й пожнеш
нашел – не радуйся, потерял – не плач	не плюй в криницю – прийдеш води напиться	хто сидить на печі, той не їсть калачі
нема лиха без добра	копійка гривню береже	як у Бога за пазухою
не було щастя, так нещастя помогло	не кажи гоп поки не перескочеш	лінивий двічі робить, а дурний двічі платить
не плюй в криницю – прийдеш води напиться	слово не горобець: вилетить – не впіймасш	не плюй в криницю – прийдеш води напиться
не знаєш броду – не лізь у воду	хто не робить, той не їсть	хто не робить, той не їсть
поспішиш – людей насмішиш	хто рано встає – тому Бог дає	поперед батька в пекло
своя хата з краю – нічого не знаю	в тихому болоті чорти водяться	копійка гривню береже
слово – срібло, мовчання – золото	скільки вовка не годуй, все одно в ліс дивиться	який батько, такий син, яка мати, така й дочка
7 раз отмерь, а 1 – отрежь	краще пізно, ніж ніколи	що маємо, те маємо
скільки віршовочка не в'ється, все одно кінець буде	дарованому коню в зуби не дивляться	без труда не вытащишь и рыбку из пруда
тихіше їдеш – далі будеш	Бог палкою не б'є	як Бог дасть
у кожного своя правда	якби знав, де впадеш, соломки б підстелив	яка хата, такий тин, який батько, такий син
сам собі на умі	яке йшло, таке й надибало	яке йшло, таке й надибало
не наївся – не налижешся, перед смертю не надишешся	як не будеш приймати їжу як ліки, скоро прийматимеш ліки, як їжу	якби знав, де впадеш, соломки б підстелив

не біжи попереду паровоза	Бог не теля бачить здаля	дарованому коню в зуби не дивляться
поперед батька в пекло	від добра добра не шукають	вода камінь точить
цыплят по осени считают	горбатого могила виправить	яблуко від яблуні далеко не падає
хто не робить – той не їсть	голова не зайва річ	не шукай лиха – само тебе знайде
що упало – те порпало	як Бог дасть	не знаєш броду – не лізь у воду
що посієш – те й пожнеш	дасть Бог – і земля глухою буде	прийде ще свиня до корита
як прийшло, так і пішло	дав Бог, та ще й кинув	поміняв бика на індика
як не вмер, то галушкою вдавило	для всіх добрим не будеш	терпи, козак, отаманом станеш
яка рибка, така й юшка	життя прожити – не поле перейти	в тихому болоті чорти водяться
поки грім не гряде, мужик не перехреститься	за двома зайцями погонишся – жодного не зловиш	
за двома зайцями погонишся – жодного не зловиш	за дурною головою й ногам нема покою	
як заплатиш, так і поїдеш	за спасибо далеко не уедешь	
активність	з жиру і собака казиться	
Вовка ноги кормлять	на чужому горі щастя не збудуєш	
вовка боятися – в ліс не ходити	не знаєш броду – не лізь у воду	
куй залізо, поки гаряче	не рубай гілку, на якій сидиш	
не такий страшний чорт, як його малюють	не наївся – не налижешся, перед смертю не надишешся	
не міняється світ – міняйся сам	не вмієш – не берись	
не обдуриш – не проживеш	покірне теля дві матки ссе	
пан чи пропав	як постелеш, так і ляжеш	
попытка не пытка	активність	
Сделал дело – гуляй смело	не відкладай на завтра те, що можна зробити сьогодні	
сила правди не чує	в большой семье ворон не ловят	
хто шукає, той знаходить	вовка боятися – в ліс не ходити	
цель оправдывает средства	не загубиш – не знайдеш	

¹ Янів В. Нариси до історії української етнопсихології / Янів В. – Мюнхен: Видавництво Українського Вільного Університету, 1993. – 241 с.; Янів В. Психологічні основи окциденталізму / Янів В. – Мюнхен, 1996. – 205 с.; Янів В. Українська удача і наш виховний ідеал / Янів В. – Мюнхен-Тернопіль, 1992. – 29 с.

² Кульчицький О. Український персоналізм (філософсько-етнопсихологічна синтеза / Кульчицький О. – Мюнхен-Париж, 1985. – 192 с.;

³ Мірчук І. Світогляд українського народу (спроба характеристики) / Мірчук І. // Наук. збір. Укр. Вільного Ун-ту у Празі. – Прага, 1942. – Т. III. – С. 225 – 243.

⁴ Яковенко Н.М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна) / Яковенко Н. – К., 2008. – 472 с.; Яковенко Н.М. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – XVII ст. / Яковенко Н. – К., 2002. – 415 с.

⁵ Хрущ О. Український характер: історико-культурні та геополітичні умови його формування / Хрущ О. // Вісник Прикарпатського університету. Серія філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ, 1996. – Вип. 1 – Ч. 2. – С. 123 – 141.

- ⁶ Гнатенко П.І. Український національний характер / Гнатенко П.І. – К., 1997. – 116 с.; Гнатенко П.І. Национальный характер: мифы и реальность (историко – философский анализ) / Гнатенко П.І. – К., 1984. – 152 с.; Гнатенко П.І. Этнические установки и этнические стереотипы / Гнатенко П.І., Павленко В.Н. – Днепропетровск. – 1995. – 200 с.
- ⁷ Гримич М. Два виміри національного характеру / Гримич М. // Наука і суспільство. – №8. – 1991. – С. 27 – 31; Гримич М. Традиційний світогляд та етнопсихологічні константи українців / Гримич М. – К., 2000. – 380 с.
- ⁸ Годзь Н. Б. Культурні стереотипи в українській народній казці: дис... канд. філос. наук: 09.00.04 / Годзь Наталя Борисівна. – Харків, 2003. – 188 с.
- ⁹ Коломінський П. Етнопсихологія українців / Коломінський П., Львовочкіна Н. // Україна на зламі тисячоліть. – К., 2000. – С. 59 – 76.
- ¹⁰ Сошніков А.О. Репрезентація української ментальності у соціокультурних синтезах: дис... канд. філос. наук: 09.00.01 / Сошніков Андрій Олександрович. – Харків, 1999. – 199 с.
- ¹¹ Балагутрак М.П. Українська етнопсихологія 19 ст.: дис... канд. іст. наук: 07.00.05 / Балагутрак Микола Петрович. – Львів, 2003. – 188 с.
- ¹² Кіцак Н.П. Розвиток етнопсихології в західній діаспорі 20 ст.: дис...канд. психол. наук: 19.00.01 / Кіцак Наталя Миронівна. – К., 2000. – 197 с.
- ¹³ Крушин С.В. Этнопедагогика и этнопсихология / Крушин С.В., Столяренко Л.Д. М., 2000. – С.157.
- ¹⁴ Годзь Н.Б. Вказ. праця.
- ¹⁵ Українські народні казки / Упорядкування Л.Дунаєвської. – К., 1988. – С. 235.
- ¹⁶ Якиминська Л. Архетипи мислення українського селянства / Якиминська Л. // Інтелігенція і влада. Серія: історія. – Вип. 10. – Одеса, 2007. – С. 233 – 241.
- ¹⁷ Українські народні прислів'я та приказки / Упорядкув. Єсипенко. – К., 1992. – С. 179.
- ¹⁸ Українські народні казки. – С. 241 – 250
- ¹⁹ Українські народні прислів'я та приказки.
- ²⁰ Там само.
- ²¹ Там само.

В статье исследуется смысловое значение категории “удача” в украинской социокультурной среде по материалам фольклорной традиции народа и полевого исследования. Цель статьи – анализ способов актуализации “атрибуции достижений” в украинском менталитете и установления степени их генетической наследственности.

Ключевые слова: ментальность, “атрибуция достижений”, фольклорная традиция.

In the article the research of semantic value of category “success” in the Ukrainian cultural environment on materials of folk-lore tradition of people and field research is done. Purpose of the article is the analysis of methods of actualization of “attribution of achievements” in Ukrainian mentality and establishments of degree of their genetic heredity.

Key words: mentality, “attribution of achievements”, folklore tradition.